

LOGOPEDSKA PRIPREMA ZA ŠKOLU

Polazak u školu velik je događaj za dijete i cijelu obitelj. To je i prvi veliki korak u kojem se potvrđuje sav trud, pažnja i ljubav koji su do tog trenutka uloženi u razvoj i odgoj djeteta. Prva je provjera djetetovih socijalnih, emocionalnih, intelektualnih i drugih sposobnosti. Zato je jako važno posvetiti pozornost pripremi djeteta za školu.

Djeca brzo i lako uče kroz igru, pjesmice, slikovne materijale i priče, stoga su pripreme za osnovnu školu bazirane na tom principu rada.

U dobi između 4. i 5. godine dijete osvještava razliku između slova, smjera pisanja s lijeva na desno i odozgo-dolje, glasovnu strukturu riječi, prepoznaje rima i percipira prvi i posljednji glas u riječima. Između 6. i 7. godine dijete razvija glasovnu i slogovnu analizu i sintezu.

U dobi 5, 5 do 6. godina testiranjem djeteta dobiva se jasna slika stanja predintelektualnih funkcija koji su pokazatelj djetetovih mogućnosti (percepcija inicijalnog i finalnog glasa u riječima, glasovna i slogovna analiza i sinteza...). Usvajanje vještine čitanja i pisanja najvažniji je zadatak djeteta u početnom školovanju i savladavanje tog zadatka otvara mu put za kasnije učenje. Predčitalačke vještine su preduvjet razvoju čitalačkih vještina, one mogu biti jasan pokazatelj eventualnih teškoća u čitanju u školi.

Testiranjem predškolskog djeteta dobiva se uvid u njegovu spremnost svladavanja izazova prvih školskih dana. Testirane obuhvaća ispitivanje grafomotoričkog razvoja djeteta i njegova zrelost obzirom na kronološku dob, percepcija inicijalnog i finalnog glasa u riječima, ispitivanje slogovne (npr. me-do=medo) i glasovne (npr. n-o-s=nos) analize i sinteze. Ranom dijagnostikom teškoća moguće je različitim metodama pomoću materijala i sadržaja prilagođenih djetetovom uzrastu razviti te vještine.

Zašto je bitna priprema za školu?

Iako djeca čitanje i pisanje usvajaju po polasku u školu, u predškolskom periodu se razvijaju neke vještine koje utječu na taj proces:

- Slušna pažnja
- Vizualna percepcija
- Vizualna i slušno-govorna memorija
- Sukcesivne funkcije (praćenje slijeda u vremenu i prostoru)
- Vizualno-motorna i slušno-motorna koordinacija
- Prostorna orijentacija
- Grafomotorika
- Jezična kompetencija

Upravo kroz praćenje usvajanja ovih vještina možemo preduhitriti kasnije teškoće. Dijete prije dolaska u prvi razred mora svladati sve predčitalačke vještine, jer su one nužan preduvjet za stjecanje čitalačkih vještina. Vještine ovladavanja slogovima, rimom i glasovima

odnosno fonološka svjesnost su najbolji pokazatelj uspjeha u počecima usvajanja čitanja i pisanja. **“Dijete u početku školovanja uči čitati, kasnije čita da bi učilo.”** Iza 7. godine dijete je sposobno dodavanjem, oduzimanjem i premještanjem glasova u riječima graditi nove riječi. Većina djece te vještine usvaja bez teškoća. Ako se roditelj svakodnevno “bavi” djetetom: ako s njim aktivno razgovara, čita mu, upozorava ga na cilj i važnost čitanja i pisanja, proširuje njegov rječnik i daje mu dovoljno prilika da i samo isprobava vještine pričanja, prepričavanja, rukovanja knjigom, bilježnicom, pišaćim priborom dijete će biti dobro pripremljeno za učenje čitanja i pisanja u školi. Jako su važne govorničke vještine djeteta: razumijevanje smisla rečenica, uočavanje da se rečenica sastoji od riječi, da rečenica ima značenje, da priča ima početak, sredinu i kraj. Prije polaska u školu bilo bi dobro kad bi dijete znalo kako se drži knjiga, da tekst ide s lijeva nadesno i odozgo nadolje, znati okretati listove, da se tekst-priča sastoji od rečenica, rečenice od riječi, a riječi od glasova. Svako dijete razvija se svojim tempom, tako da je vrlo važno da roditelji prate interese i potrebe svoga djeteta. Važnu ulogu u pripremi djece za školu imaju vrtići u kojima djeca stječu određene navike, usvajaju vještine i obveze i uče se ponašanju u grupi vršnjaka.

Kako mogu prepoznati teškoće?

Već u vrtiću (godina pred školu) možemo prepoznati djecu koja potencijalno mogu razviti teškoće čitanja i pisanja. Takva djeca obično teško razlikuju glasove (S-Š, Š-Ž, S-Z...), ne uočavaju početni i/ili završni glas u riječima, teško povezuju glasove u riječi (M-I-Š = miš), imaju teškoća u praćenju slijeda (u zadacima crtanja likova u slijedu), lošije crtaju u odnosu na svoje vršnjake, zrcalno pišu slova ili imaju teškoća u zapamćivanju oblika slova, imaju lošu slušno-govornu memoriju (pamćenje pjesmica), manji opseg vokabulara, jednostavnu strukturu rečenice...

Što napraviti?

- razgovarajte sa djetetom, potičite ga da opisuje događaj, sliku, doživljaj
- slušajte ga dok Vam priča, zainteresirajte se za to, dajte važnost njegovom razmišljanju, doživljajima i problemima
- odgovarajte na njegova pitanja, ako ne možete odmah, kažite mu kad i držite se dogovora
- kad nešto ne znate potražite u knjizi, enciklopediji i sl.
- učite ga svojim modelom da je knjiga prijatelj i da je intelektualan rad vrijedan rad
- pođite zajedno u čitaonicu, knjižnicu, čitajte zajedno
- dozvolite svom djetetu da se samo pere, oblači i svlači, te da ima slobodu izražavanja svojih potreba, želja i misli
- ako je nešto trenutno neispunjivo, učite ga pregovarati oko zadovoljavanja potreba i želja, čekati na red, čekati vrijeme kad dolazi taj događaj, te da ne možemo imati sve i odmah u životu
- učite ga da je normalno ako ponekad pobijedimo, a ponekad ne, te da svatko od nas ima sposobnosti za neko područje, a za neko ne (netko lijepo slika, ali ne može brzo trčati i sl.)
- učite ga prostorne relacije kroz igru: lijevo, desno, gore, dolje, iznad, ispod, u, na i to u prostoru, na papiru i na svom ili tijelu druge osobe

- ako želi neka vježba mišiće šake (fina motorika) aktivnostima kroz crtanje, slikanje, izrađivanjem od glinamola, plastelina i sl.
- ako želi pokažite mu slova i brojke, ako ne, radije slikajte, modelirajte i radite zajedno
- igrajte se igara s pravilima, npr. domino, memory, «Čovječe ne ljuti se» i sl. poštujući pravila
- igrajte se igara koje stimuliraju razvoj namjernog zapamćivanja npr. igra ponavljanja niza brojeva (unaprijed i unatrag), igra pamćenja predmeta na stolu, pitalice i zagonetke
- pričajte o pojavama u prirodi u godišnjim dobima, proučavajte zajedno što se događa
- proučavajte zajedno sat i kalendar
- zajedno izaberite mjesto u Vašem domu gdje će biti stalno radno mjesto i stol Vašeg školarca, zajedno pođite kupiti sve što je potrebno za školu i dajte svemu tome potrebnu važnost

ŠTO BI BILO POŽELJNO DA DIJETE PRED POLAZAK U ŠKOLU ZNA ILI MOŽE?

PODRUČJE	BILO BI DOBRO DA DIJETE ZNA...
GRAFOMOTORIKA	<p>Posjeduje fleksibilnost šake i prstiju, pravilno drži olovku, linija mu je jasna, adekvatnog pritiska</p> <p>Po uzorku zna povlačiti linije od crte do crte, od točke do točke, ravne kružne i valovite linije</p> <p>Precrtati likove: krug, trokut, kvadrat, romb</p> <p>Pisati svoje ime velikim tiskanim slovima</p>
PROSTORNI ODNOSI	<p>Razumije prostorne odnose: gore, dolje, ispred, iza, na, u, ispod, iznad</p> <p>Usvojilo je: orijentaciju na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tijelu (desna/lijeva ruka, desna/lijeva noga, desno/lijevo oko) - u prostoru (što je desno od njega, a što lijevo, zna odrediti smjer kretanja) - na papiru (što je na desnoj strani papira, a što na lijevoj)
VREMENSKI ODNOSI	<p>Razumije vremenske odnose: prije, poslije, jutro, podne, večer, prije podne, poslije podne</p> <p>Poželjno je da poznaje dane u tjednu, jučer-danas-sutra</p>
MATEMATIČKE VJEŠTINE	<p>Broji do 20, brojanje s prekidom, unatrag 10-0</p> <p>Snalazi se u pojmovima više, manje, oduzmi, dodaj</p> <p>Razumije pojam skupa:</p> <p>što sve spada u neki skup, a što ne (klasifikacije po obliku, veličini, težini, boji)</p> <ul style="list-style-type: none"> - uspoređuje dva skupa (gdje ima više, a gdje manje) - zna da se dodavanjem skup povećava, a oduzimanjem smanjuje <p>U skupu od 10 elemenata zna rezultat dodavanja za jedan i oduzimanja za jedan uz pokazivanje</p> <p>Povezuje brojku uz količinu (npr. brojka 9=9 elemenata)</p> <p>Mjereći može usporediti koji su predmeti duži, veći, širi</p>
GOVOR I JEZIK	<p>Pravilno izgovara sve glasove</p> <p>Pravilno se gramatički izražava (koristi množinu, jedninu, zamjenice, govori pravilno u rodu i padežu)</p> <p>Zna verbalno definirati jednostavne pojmove (npr. što je stolica? U definiciji spominje čemu stolica služi, kakvog je oblika, od čega je napravljena i sl.)</p> <p>Zna verbalno iskazati po čemu su neke stvari, bića, pojave slični, a po čemu su</p>

	<p>različiti</p> <p>Zna prepričati kraći događaj ili priču u pravilnom slijedu: uvod, tijek, završetak</p>
PREDČITALAČKE VJEŠTINE	<p>Može rastaviti poznate riječi na slogove</p> <p>Prepoznaje i imenuje s kojim glasom počinje i s kojim glasom završava riječ</p> <p>Zna imenovati riječi na zadani glas (igra "na slovo na slovo")</p> <p>Zna prepoznati da li je zadani glas na početku riječi, na kraju ili u sredini</p> <p>Zna rastaviti jednostavne riječi na glasove</p> <p>Od pojedinih glasova zna sastaviti jednostavnu riječ (npr. M-A-M-A, O-K-O i sl.)</p> <p>Prepoznaje simbole slova i brojki</p>
KONCENTRACIJA	<p>Na zadatku se može zadržati 15-20 minuta, dok trajanje igre može biti i 60 minuta uz kratke otklone pažnje</p>
OPĆI POJMOVI O SEBI I DRUGO	<p>Zna ime i prezime, adresu i mjesto stanovanja, imena i zanimanja ukućana, svoju dob, boje-prepoznaje i imenuje, prepoznaje okuse(kiselost, slatko, slano, gorko), vruće/hladno/mlako, članovi obitelji:majka/otac/baka/djed/brat/sestra...</p>

Kako smo ranije naveli važno je da dijete postane svjesno kako se riječi sastoje od glasova i da nauči razlikovati te analizirati glasove, tj. potrebna je dobro razvijena fonološka svjesnost. To uključuje sposobnost prepoznavanja, izdvajanja i međusobnog uspoređivanja glasova, rastavljanja riječi na glasove i povezivanja izgovorenih glasova u riječ. Drugim riječima, osnovni je cilj poučiti dijete da manipulira glasovima. Dijete sada uči odvajati riječ koja se sastoji od određenog broja glasova, od onoga što ta riječ označava (npr. od predmeta). Dijete koje je toga svjesno, odgovorit će da je riječ "olovka" duža od riječi "vlak", iako je vlak kao predmet mnogo veći od olovke. Fonološka svjesnost ne razvija se spontano, trebamo je u djeteta predškolske dobi ciljano razvijati kroz igru.

OVO SU NEKE IGRE ZA RAZVOJ FONOLOŠKE SVJESNOSTI

TRAGAČI	<p>Uz slikovnicu ili vani u šetnji, tragamo za riječima koje počinju na određeni glas (u početku izaberite glasove koji su slušno uočljiviji koji se po potrebi mogu produžiti i naglasiti npr. sssok, rrrrrriba, ššššuma i sl.), poslije proširujemo igru na način da tražimo glas kojim riječ završava...</p>
U TRGOVINI	<p>Djeca vole kupovati u zamišljenoj trgovini. Organizirajte igrokaz, tako da je dijete kupac koji treba kupiti predmete koji počinju određenim glasom.</p>
GLASOVNA SLIKOVNICA	<p>Za ovu igru poslužiti će vam reklamni prospekti i stare novine. Glasovna slikovnica izrađuje se postupno, . Na svakom listu papira u kutu napišemo veliko tiskano slovo abecede, izrežujte zajedno slike iz kataloga i lijepite ih na listove na odgovarajući početni glas.</p>
GDJE JE GLAS?	<p>Nacrtajte na papiru pravokutnik i podijelite ga na tri dijela, trebat će vam i jedna figurica ili žeton. Izgovarajte pojedine riječi u kojima se zadani glas javlja na različitim pozicijama u riječi (na početku, u sredini, na kraju).</p>

	Ovisno na kojem se mjestu glas nalazi dijete stavlja figuricu na lokomotivu, prvi ili zadnji vagon.
SMISLI RIJEČ	Kažemo djetetu da smisli riječ koja počinje (završava) istim glasom kao i riječ koju predložimo.
DOVRŠI RIJEČ	Djetetu kažemo da pogodi riječ koju želimo izgovoriti npr. "Ma..." (maska). Navodimo ga da se prisjeti što više riječi na zadani slog ili kažemo djetetu da ćemo mi izgovarati početak riječi, a ono kraj (me-do, ko-koš itd).
PLJEŠĆIMO SLOGOVE	Izgovaramo riječ s različitim brojem slogova, a dijete treba ponoviti riječ uz pljeskanje po slogovima. Pljeskati je potrebno toliko puta koliko je slogova u zadanoj riječi.
TKO U KOJOJ KUĆICI ŽIVI?	Nacrtamo na papiru velike kućice s različitim brojem prozora i bez vrata; kućicu s jednim, dva i tri prozora. Dijete razvrstava kartice sa slikama prema broju slogova u riječima.
GRADIMO KUĆICU	Predložimo djetetu da od sličica "ciglica" izgradi kućicu, uz uvjet da se za izgradnju smiju koristiti samo riječi u kojima je prisutan zadani glas.
PROČITAJ RIJEČ	Jedan igrač slaže nekoliko kartica sa slikama u nizu tako da se od prvih glasova u nizovima tih sličica može složiti nova riječ.

Na kraju treba istaknuti kako dijete koje je spremno za početak školovanja ima pozitivan stav prema školi i raduje se tome kao dokazu svoje odraslosti i zrelosti. Ovaj stav treba podržavati jer olakšava učenje i prihvaćanje obveza te svladavanje poteškoća stoga, dragi roditelji, na vrijeme pripremite dijete za promjene u njegovom životu koje će se dogoditi kada krene u školu. Uživajte u vremenu provedenom sa svojim djetetom kroz pripreme za školu i sretno!

PRIPREMILI : Aninka Mateljak, prof. logoped-mentor
Nikolina Kaleb, prof. logoped
Ante Ujdur, prof. logoped